

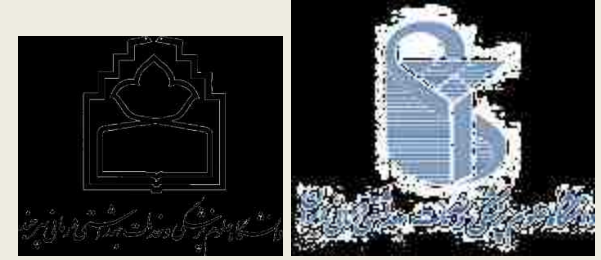

تبیین بیماری پرفشاری خون و علل آن از دیدگاه طب ایرانی

دکتر مریم نواب زاده - متخصص طب ایرانی
هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

تعریف فشارخون بالا در طب سنتی ایران

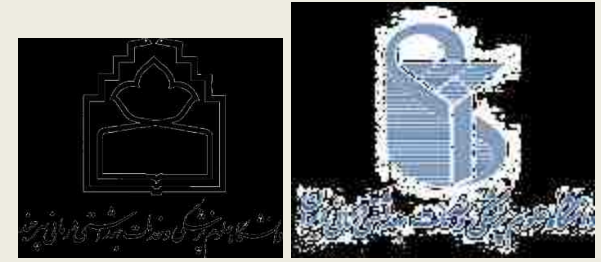

■ در منابع طب سنتی ایران و یونان، پرفشاری خون در قالب یک بیماری مجزا مورد بحث و مطالعه قرار نگرفته و به نظر می‌رسد در طول قرن‌های گذشته به علت فقدان وسیله مناسب جهت اندازه‌گیری آن، فشارخون بر اساس علائم و نشانه‌های مشاهده شده در فرد درمان می‌شده است.

■ امتلاء (دکتر محکم در مقاله خود- شمشاد احمد)

■ ضغطه الدم قوی (در منابع هندی اخیر)

تعریف امتلاء

■ امتلا در لغت به معنای پری و در معنای طبی آن به معنای پری مجاری و تجاوزیف بدن از اخلاط مناسب و یا مواد زاید می باشد و بر دو نوع است:

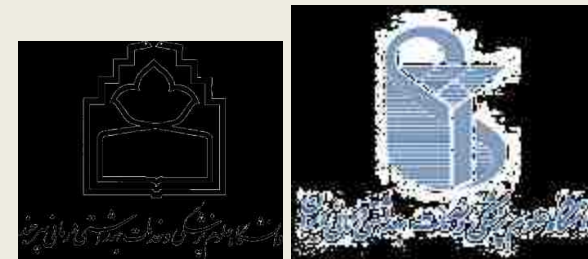
۱- امتلاء به حسب اوعیه :

کمیت اخلاط و ارواح افزایش می یابد در حالیکه کیفیت آنها همچنان مطلوب است، تا حدی که سبب پری مجاری و کشیدگی آنها می شود

۲- امتلاء به حسب قوه:

آسیب ناشی از افزایش کمیت اخلاط نبوده بلکه فقط ناشی از رداءت (نامناسب شدن) کیفیت اخلاط می باشد. در این حالت به دلیل رداءت اخلاط، قوا ضعیف شده و نمی تواند هضم و نضج را به انجام رساند.

۱- تبیین بیماری پرفشاری خون بر اساس تابلوی بالینی در طب ایرانی

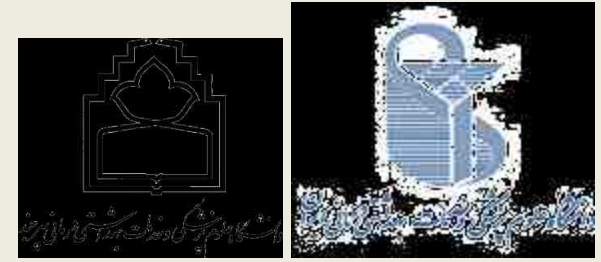

- **الف-** بدون علامت، بیماری آرام و بی سر و صدا، اگر در خلال غربالگری کشف نشوند ← آسیب ارگان‌های انتهایی ← در بیماری‌های سرد و غلبه اخلاط سرد دیده می‌شود. ← مراجعه با سکته قلبی و مغزی یا نارسایی کلیه که این مطلب می‌تواند موید ایجاد سده و رسوب ماده غلیظ و لزج (که عمدتاً همان اخلاط سرد سودا و بلغم است) در عروق و مجاری این دسته از بیماران باشد.
- **ب-** علامتدار و بیماری پر سر و صدا ← مراجعه با سردرد، سرگیجه، برافروختگی و گرمی صورت، قرمزی چشم‌ها، خونریزی از بینی، ادرار پررنگ، احساس خستگی و کسالت (غالب این علائم مشابهت زیادی با سوءمزاج‌های گرم و غلبه خلط دم در طب ایرانی دارد).
- **ج -** مراجعه با علائم غالب تنگی نفس و تپش قلب ← بر اساس مبانی طب ایرانی می‌تواند ناشی از ریح و بخارات (غلیظ) باشد. این حالت عموماً در بیماران با اختلالات گوارشی همراه دیده می‌شود.
- **د-** قرار گرفتن در معرض هیجان‌ات روحی- روانی (اعراض نفسانی) ← افزایش فشارخون و در سایر شرایط فشارخون آنها طبیعی است. این نوع از فشارخون در تقسیم بندی فشارخون‌های مشارکتی قرار می‌گیرند.

تقسیم بندی انواع پرفشاری خون

- فشار خون ناشی از رسوب مواد غلیظ و لزج در عروق (یکی از انواع امتلا به حسب قوه / فشارخون سرد). بدون علامت است و در افراد مسن، کم تحرک و اکثرا (نه الزاماً) چاق
- فشار خون ناشی از امتلای دم (امتلا به حسب اوعیه / فشارخون گرم) پر سر و صدا و علامتدار است و احتمالاً بیشتر در مردان جوان و ورزشکاران بویژه پس از ترک ورزش سنگین
- فشار خون ناشی از امتلای ریحی. پر سر و صدا و علامتدار است در افراد میانسال و بویژه در افراد با سوء هاضمه دیده می شود.
- پرفشاری خون مشارکتی. که می تواند عارضه ناشی از اختلالات سیستم گوارشی؛ کلیوی، کبدی، ریوی، رحمی و یا اعراض نفسانی (انواع استرس های روحی و روانی) باشد.

۲- تبیین بیماری پرفشاری خون بر مبنای ارگان درگیر

۱- اختلالات رگ (ظرف):

افزایش صلابت (سفتی) رگ (تصلب شرایین)- ایجاد سُدّه ناکامل (گرفتگی و انسداد ناکامل) در رگ- انقباض رگ

۲- اختلالات قلب ناشی از سوء مزاج (پمپ)- سوء مزاج قلب

۳- اختلالات مایع داخل رگ یا خون (مظروف)

۱- تغییرات کمی و کیفی خون ۲- تولید ریاخ در رگ

۴- اختلالات اعضای مُشارک

اعصاب و روان، گوارش، کبد، کلیه و ریه

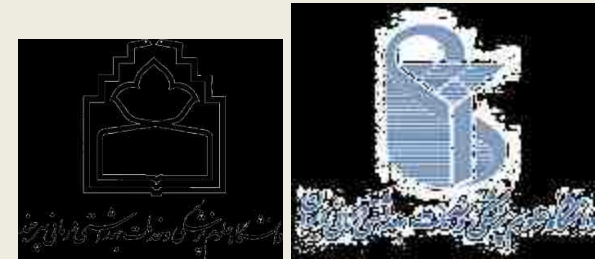
۳- تبیین بیماری پرفشاری خون بر اساس کیفیات چهارگانه مستتر در ریسک فاکتورهای ایجاد پرفشاری خون

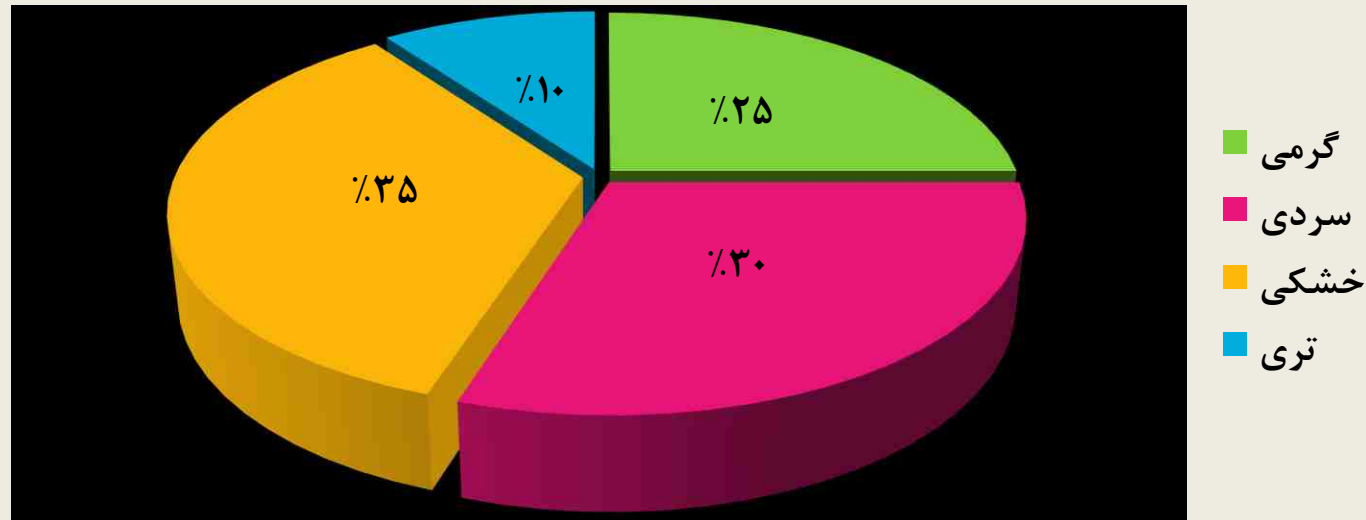
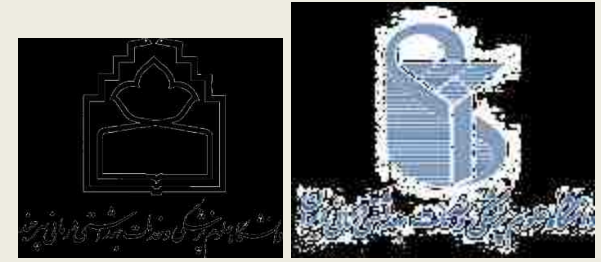
■ از آن جا که با نگاه طب ایرانی هر پدیده یا فرایندی اثری بر کیفیات چهارگانه بدن می گذارد و می تواند آنها را تغییر دهد لذا با بررسی کیفیات مستتر در ریسک فاکتورها و عوامل مستعد کننده شناخته شده امروزی پرفشاری خون، این امکان فراهم می شود که تبیین بهتری برای مکانیسم ایجاد پرفشاری خون بر مینای طب ایرانی داشته باشیم.

ریسک فاکتورهای شناخته شده پرفشاری خون و کیفیات احتمالی متناظر با آنها

کیفیات چهارگانه متناظر با آنها				عوامل شناخته شده مساعدکننده پرفشاری خون در طب رایج	
تری	خشکی	سردی	گرمی		
-	*	*	-	افزایش سن	1
-	*	*	-	استرس	2
-	*	*	-	افسردگی	3
-	*	-	*	جنس مرد (در سن جوانی)	4
-	-	-	*	نژاد سیاه	5
*	-	-	-	چاقی	6
-	*	-	*	مصرف بی‌رویه نمک	7
-	*	-	*	مصرف بیش از حد الکل	8
*	-	*	-	بی‌تحركی	9
-	-	*	-	مقاومت به انسولین (سندرم متابولیک)	10
-	*	*	-	کاهش تعداد نفرون‌ها	11
*	-	-	*	شیوع مزاجی پرفشاری خون بر اساس مطالعات قبلی	12

بر اساس چنین نگرشی به بیماری پرفشاری خون یعنی نگرش از زاویه کیفیات مستتر در عوامل شناخته شده مستعد کننده این بیماری، به نظر می رسد **سردی و خشکی** شایعترین کیفیات مولد و موثر در ایجاد پرفشاری خون هستند که در صورت سوار شدن بر **مزاج پایه گرم و تر** می توانند اولین علایم افزایش فشارخون را در فرد بروز دهند.

A New Outlook on Hypertension (Avicenna's Viewpoints)

Maryam Navabzadeh¹, Asie Shojaii², Iman Nakhaei³, Roshanak Ghods^{4*}

Abstract

Objectives: Regarding the increasing prevalence of hypertension and its associated disabilities, it is beneficial for physicians to build on the potential of other medical schools like Persian medicine (PM) as it can provide useful knowledge of the factors leading to hypertension by identifying its pathogenesis in another medical attitude. Thus, the present study aimed at applying a strategy to prevent and treat hypertension.

Materials and Methods: The current qualitative brief report was initiated by reviewing valid databases. Subsequently, the risk factors of hypertension were extracted using keywords such as "hypertension", "high blood pressure", "prevalence", "epidemiology", and "predisposing and risk factors". Then, each of these factors was conceptually matched to the fundamentals (4 qualities or *Miza*) of PM by Avicenna in his book named "The Canon of Medicine."

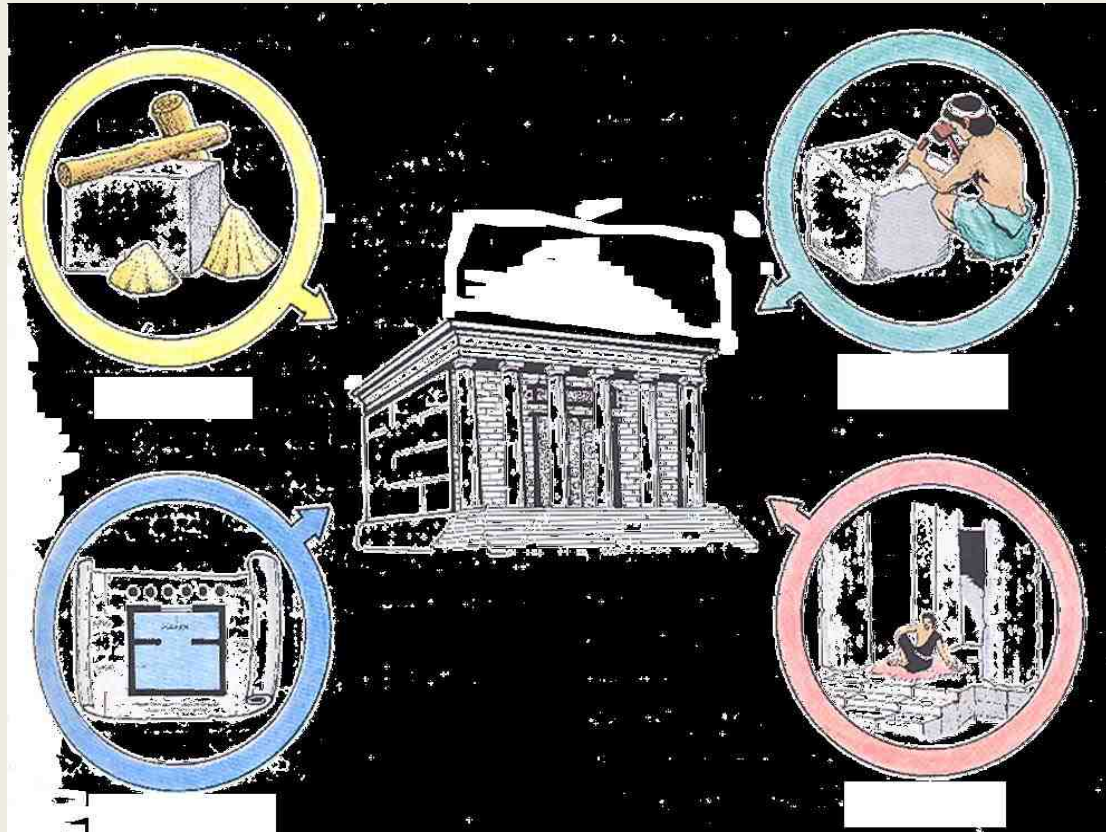
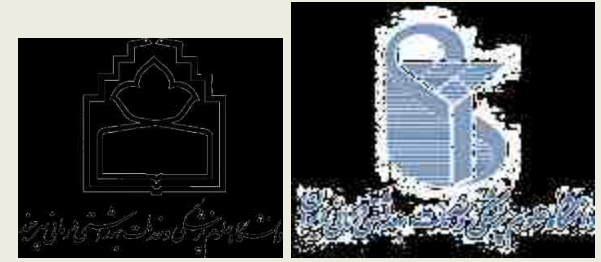
Results: The known risk factors of hypertension were prone to occur in an individual before the onset of clinical hypertension due to his/her increased coldness (six items) and increased dryness (seven items). Given a few reports taking hypertension more associated with the warmth quality, it is probable that the patients with hypertension have a basically warm temperament, but they experience hypertension upon encountering with factors that result in increased coldness and dryness.

اسباب بیماری پرفشاری خون در طب ایرانی

- بدانباشت (امتلاء) مواد غلیظ مانند بلغم، سودا یا ریاح داخل عروق
- بدانباشت (امتلاء) مواد رقیق مانند دم یا صفرا (به ندرت) داخل عروق
- سوء مزاجات ساده یا مادی عضو قلب یا اعضای مشارک

انواع سبب در طب ایرانی

■ داخل شیء:

- مادی

- صوری

■ خارج شیء:

- فاعلی

- غایی

اسباب چهارگانه در پرفشاری خون

- سبب فاعلی : قلب - قوه حیوانی
- سبب مادی : آنچه ما فی العروق است (خون)
- سبب صوری : فشار خون وارده به دیواره رگ (افزایش فشارخون)
- سبب غایی : خونرسانی به اعضاء جهت رشد و نمو

با سپاس فراوان
از توجه شما